

BRUNNEN
BREMEN
ANGELICA LANG BECHER
BREMEN, Brunnenstraße 8

Jőjjetek

Mr.
C.A. Macartney
All Souls College
OXFORD
England

Zeitschrift
Journal / évfolyam Periodique
Monthly paper

1952

Április

a „**Harangszó**”-val

A Szétszórtságban Élő Magyar Református Egyház Lapja

Druckerei

5. év

4. szám

„Nékem adatott minden hatalom...”

Máté 27.

28. és levetkezettvén őt, bitorpalástot adának reá.

29. és tövisből fonott koronát tőnek a fejére, és nádszálat a jobb kezébe; és térdet hajtva előtte, csüfolják vala őt mondván: üdvözlégy zsidóknak királya!

30. és mikor megköpdösék őt, elvevék a nádszálat, és a fejéhez verdesik vala.

31. és miután megcsufolák, levevék róla a palástot és az ő maga ruháiba öltözteték; és elvívék, hogy megfeszítsék őt...

41. ... a főpapak is csufolódván az írástudókkal és vénekkal egyetemben ezt mondják vala:

42. Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani... Bizott az Istenben mentse meg most őt, ha akarja; mert azt mondta: Isten fia vagyok.

45. Hat órától kezdve pedig sötétség lön mind az egész földön, kilenc óráig.

46. Kilenc óra körül pedig nagy fennszóval kiálta Jézus, mondván: ELI, ELI! LAMA SABBAKANI? - azaz: én Istenem, én Istenem! Miért hagyál el engemet?

47. ... ismét nagy fennszóval kiáltván kiadá lelkét.

51. és ime a templom kárpítja fölétől aljág ketté hasada; és a föld megindula és a kősziklák megrepedezének;

52. és a sírok megnyílnak, és sok elhunyt szentnek teste föltámadá...

A szép húsvét.

Odukat és kriptákat pattant
S bús árkokig leér a szava;
Ilyen a Húsvét szent tavasza
S ilyen marad.

Oh, Tavasz, oh, Húsvét,
Emberek ősi biztatója
Csak azt szórd szét köztünk:
Allandó a tavaszi óra
S ilyen marad.

Miért tudjon ő az embervérről
Mikor künn a Tavaszban
Minden csoda csodát csinál
S minden drága fizetség megtérül?

Krisztus támad és eszmél,
Odukat és kriptákat pattant,
Van-e gyönyörűbb ennél?

Ady Endre.

Szeretni kell őt. Ahogy nem-szereti senki. Ahogy ott áll, túl a Szakadékon, amely most hasadt: ebben a pillanatban, s ömlik be-
leje szitok, gúny és sunyiság szennye.

Szeretni kell őt! Igy. Ahogy nem-felel; ahogy teljes a nem-fele-
lése! Ahogy teljesül a Tisztasága, s minden szó: szétloccsanva Folt
a Fehéren.

Szeretni kell őt! Mert ő van! Mert mosti nem-felelése a Pillanat:
az Érintésé, a Szétválásé. Kihangzó akkordban végsőt lüktet a
Valóság nagy-nagy Disszonanciája — az éghez.

Szeretni kell őt! Mert Most nyílik meg az ő nagy Dokumentációja:
az Egyedül-maradás korlátlan kinja... és korlátlan Hatalma.

...és nem felele.... egyetlen szóra sem....

Szeretni kell őt! Mert Most kezdi... pontosan ott, hol nincs már
szó, csak Igazság van... csak Élet van... csak Küszöb van: a szó
és a szótlanság között... a Nem-Lét és a Lét között....

És ebben a Nagypéntek-Egyedülségben szeretni kell őt, mert
most-most nem magunkat szeretjük Benne... — Igen ez a Kezdet
... a Határtalanságé...!

S itt kezdődik (ha kezdődik), magyarul is: a Nagy Passió, a ma-
gyar Egyedülség is. Ahogy nem-felel... egyetlen szóra sem (sem
pilátusi szóra, sem a kajafásira, sem a judásira). Szeretni kell ebben
a nem-felelésben, ebben az egyedül-maradásban, ebben a teljes-
magnémerttségben, ebben az árultan-árultatás ban, ebben a foly-
tonos -küszöbön - állásban, ebben a Lét-és Nem-Lét-közöttségben
... ebben a teljes-szabad: Jézus-közelségben.

A NAGY HITETŐ

S amit vértajtékos szép szád mondott:
égi s ezernyi igék.

Megint a jó Pilátust keresték
Sápadtan minden farizeusok;
Adjon a sírhoz több katonát még,
Mert bolondok, csalók és varázslók
Az efféle krisztusok.

Minden költők közül te kaptad
Keresztek és bitók legjobbját
Mert minden költők költője voltál

Kiben istenien oldódtak meg
Legemberibb, legalázóbb igák
Oh be szép a Te neved, szép Krisztus
S így árukkodtak: „a nagy Hitető”,
Igy árukkodtak Pilátusnak
Ma is nagyszerű példáságod
Isten, Torony és Tető.
Nagy Hitető sokan veled tartunk
Nagy Elárult, úgy fáj, hogy itt vagyunk
Ugy vágyjuk jégajkunkra az ajkad
S mondani a te Együgyűségeddel
Harmadnap föltámadunk!

Ady Endre.

Költők költője, gyermek halálig,
Ha körülfojtak bitóbánatok
Drága, isteni Együgyűséged
Csak ennyit szólalt fojtott sirással:
Harmadnap föltámadok.
Néped nem volt s papi-fejedelmek
Mégis aggódtak, hogy majd mit mivel
Egy „zavaros” beszéded visszhangja
Már gyülő seregével Igédnek
S nagyranőtt szíveivel
és pénz vevének a katonák föl
Koporsód száját, akik őrizék
Mert hátha mégiscsak föltámadnál

Harsányi amerikai noteszéből

Elmentem a buffaloi Szent Pál székesegyházba a vasárnap délután tartott gyászistentiszteletre. Volt vagy ezer ember. és a gyászistentiszteletet Lauriston Scaife nyugatnewyorki püspök és a székesegyházi dékán vég-
ezték. Az Írást a volt buffaloi brit konzul olvasta. Az oltár előtt a amerikai és az episzko-
pális zászló mellett ott volt a brit lobogó is. Az orgona a brit

himnuszt játszotta: God Save the King. Az imádság során a püspök ezeket is mondotta: „...Urunk, Istenünk, aki fenntartasz és kormányzol mindeneket Igéd ereje által, fogadd el alázatos imádságunkat Erzsébet királynőért; és vele együtt áldd meg, kérünk, hitvesét Fülöp herceget... és az egész királyi családot, hogy jószágodban bizva... sokáig járhasanak Te előtted békében és biztonsá-
ban, örömben és tisztességben.”
Olyan volt a gyászistentisztelet, mintha egy londoni templomban tartották volna. Es ezen is. gondolkoztam el. Az amerikai episzkopális egyház az anglikán világközösség egyik tagja, s az anyaegyház Angliában hivatalosan úgy ismeri a királyt, mint a „hit védelmezőjét”. Mint ilyet is gyászolták az elhunyt uralkodót a buffaloi székesegyházban, nemcsak mint

egy baráti és szövetséges nemzet királyát. Senki sem gondolt illojalításra. amerikai szempontból.

Vétkemül ne essék, hogy ez alkalommal is egészen magyarául gondolkoztam. De megerősödtem meggyőződésemben, hogyha akár állampolgárosodunk is Amerikában vagy a világ bármely sarkán, nem vagyunk illojalisak, ha együttérzünk a magyarsággal.

Négy út.

A damaszkuszi, a jerikói, a Golgota utja és az emmausi ut.

Vedd elő az írást és olvasd el e négy ut történetét.

Ha elgondolkozunk az írás szavain és ha a magunk élete utját keressük az utak mentén, ilyenféle gondolatok ébredhetnek bennünk:

A damaszkuszi ut Pál utja. Ezen az uton történik a **változás**.

Aki ezt az utat megjárja, az attól kezdve nem **önmagát** látja élete központjában, hanem **Krisztust**. Nem az én akaratom a döntő hanem az **övé**.

A második ut a jerikói ut. Az **irgalmasság** utja.

Ezen az uton a Jeruzsálemből jövő pap és lévita kikerülték a kirabolt és összevert utast. A samaritánus vette gondjaiba, ápolta, segítette, ő mentette meg. A jerikói ut a **mások szolgálata**nak, segítségének utja. Ezt az utat járva életem **szerves** része lesz a másokkal való törődés és segítés. Az élet jerikó utjai mellett elesettek mindig vágyakoznak egy kéz után, amelyet **csak** a damaszkuszi uton **megtért** tud feléjük nyujtani.

A harmadik ut a Golgota utja. Krisztus járta. Ez a **keresztthordozás** utja. Sokszor jártunk már rajta... vagy most hordozzuk keresztünköt, s bizonyly mindannyiunk előtt még ott **van** a szenvedések útjának egy-egy hosszabb-rövidebb szakasza. A kálvária utját járó ember mindig vágyik egy-egy segítő kéz után, amelyik a **jerikói utról** nyulik feléje.

A negyedik ut az Emmaus felé vezető ut.

Húsvét estéjén ezen az uton találkozott a két tanítvány Krisztussal. Es kigyúlt bennük a Lélek. Szent lelket vettek. Ezen az uton **csoda** történik velünk. Krisztussal járás emberileg megmagyarázhatatlan erővel tölt be bennünket. Ugy cselekszünk és úgy szólunk, hogy tudjuk nem mi cselekedtünk és nem mi szólunk hanem a Szent Lélek... De a Lélek **nem** véletlenül **nem** ötletszerűen száll reánk... Csak az nyeri el, aki **Krisztussal** jár. Aki már megjárta a damaszkuszi a jerikói utat és a Golgota utját.

Négy út.

Négy egymás mellett futó, egymásba épült ut. Nem lehet csak az egyiket járni, s a másikra nem lépni... A négy utat **együtt** járjuk.

— Gyulai —

Politizálni - nem-politizálni?!

A Stuttgartban megjelenő ki-
tűnő keresztyén hetilapnak, a
„Christ und Welt“-nek egyik
rovata néhánymondatos híreket
közöl a keresztyén világból.
Nemrégiben ez a két hír volt
közvetlenül egymás alatt:

„A Németországi Egyesült
Evangelikus-Lutheránus Egyház
Hannoverben, Meiser püspök el-
nöklete alatt összeült konferen-
ciája megerősítette azt a határo-
zatát, hogy minden erejével ellen-
áll a Németországi Evangelikus
Egyház elpolitizálódásával
szemben.“ Es a másik hír:

„A Lübecki püspök, D. Paut-
ke, aki belépett a CDU-ba (az
egyik nyugatnémet politikai
párt —), úgy nyilatkozott az
Evangelikus Sajtószolgálatnak,
hogy elhatározására súlyos bel-
ső szükség és lelkiismereti teher
kényszerítette abból kifolyólag,
hogy az egyház 1933 előtt túlsá-
gosan hallgatott.“

E két hír, egy egymásután,
legélesebben mutatja, hogy mi-
csoda felelősség van manapság
(és mindig) Krisztus egyházán
és annak szolgáin, de micsoda
veszedelmekkel is áll szemben.

George Robert White-nak hívják
azt az üzletembert, vállalati el-
nököt és igazgatót, aki 30 évvel
ezelőtt, halálos ágyán ezt az üz-
leti végrendeletet hagyta vállala-
tának: „Minden 3 dollár ha-
szonból 2 dollárt adjatok jóté-

Hogy meddig politizáljon az
egyház és mikor már nem: a
határvonalat tulajdonképpen
nem nehéz megvonni. Az egy-
ház szolgálatának tárgya az ember,
az egész ember, tehát az
embernek egyéni és közösségi,
politikai viszonyában is. Minden
relációjában szolgálja az egy-
ház az embert, mégpedig és ki-
zárólag Isten Igéjével. Isten
vigasztaló, feddő és tanító és
örömhirt, evangéliumot hozó
Igéjével. Ezt elegyítetlenül és
megalkuvás nélkül kell tennie,
amint az evangéliumi érték-
szemléleten kívüli érdekekkel
elegyítve, azokkal megalkudva
történik ez a szolgálat, az már
a politizáló egyháznak olyan
ténykedése, amely rendeltetésé-
vel nem fér össze. Az már nem
Isten Igéjével való szolgálat
lesz, hanem idegen érdekeknek
a szolgálata. A kettő összeegye-
ezhetetlen. **Isten Igéjével vég-
sőleg csak Isten dicsőségét le-
het szolgálni.**

Ismételjük: a határvonalat tu-
lajdonképpen nem nehéz meg-
vonni. Csak megtartani nehéz.

leti tiszta haszon kétharmadát
jótékony célra fordították —
Mr. White halála óta 10 millió
dollárt jelentett ez. Erre a tör-
ténetre jó figyelni és emlékezni.
Nemcsak vállalatvezető elnöki-
gazgatóknak — bár persze ne-

„Jobb adni, mint venni“

kony célra! Mr. White, aki —
az amerikai minta szerint —
egy drogériában kifizetőként
kezdte, egész életében gyako-
rolta azt az elvet, amit mint
vállalati elnökgazgató utódai-
nak rendelt. S az utódok híven
követték ezt az utasítást: az üz-

kik is —, de mindenkinek, aki
egészen gyakorlati igazolását
kívánja annak a bibliai mondás-
nak, hogy „**Jobb adni, mint
venni**“ (Csel. 20:35). Mr.
White szerint pontosan kétszer
olyan jó.

VI. Urnapja.

16. Miért kell valóságos és
igaz embernek lenni?

Azért, mert **Isten igazsága azt
kívánja, hogy ugyanaz az em-
beri természet tegyen eleget a
bűnért, amely a bűnt elkövette;**
már pedig aki maga bűnös, az
másokért eleget nem tehet.

17. Miért kell egyszerűen
valóságos Istennek is lennie?

Azért, hogy istenségének a
hatalmával, **Isten haragjának
súlyát az ő testében elhordozza
és számunkra az igazságot és
az életet megszerezze és vissza-
adja.**

18. Kicsoda az a közbenjáró,
aki valóságos Isten és egyszer-
sinden valóságos és igaz ember
is?

A mi Urunk Jézus Krisztus,
aki a mi tökéletes váltásunkra
és igazságunkra adott nekünk.

19. Honnan tudod ezt?

A szent evangéliumból, me-
lyet Isten elsöben az édenkert-
ben jelentett ki; majd a szent
pátriárkák és próféták által hir-
dettetett s az áldozatok és a tör-
vény más szertartásai által kiá-
brázolt, végre pedig az ő egyet-
lenegy Fia által beteljesített.

Múltkori leckékben azt tár-
gyaltuk, hogy történelmünk,
minden nyomorúságával együtt,
annak a törésnek a viszfénye,
amelyik a bűneset folytán Isten
és az ember viszonyában bekö-
vetkezett. Ezzel a töréssel szem-
ben az ember önmagában véve

tehetetlen; a teremtésben terve-
zett eredeti viszonyt képtelen
helyreállítani. A bűnös ember az
igazságos Isten részéről csak
ítéletet érdemel. Isteni közbelé-
pés, megváltás nélkül, az emberi
förténelem veszített játszma s a
generációk során egybekapcsoló-
ló egyéni sorsok értelmetlen-
nek tetsző, reménytelen ujrakez-
dések csupán. A történelemnek
és az egyéni életnek a meg-
váltás ad tartalmat és értelmet.

Heidelbergi Káté 19. kérdése
és felelete arra tanít bennünket,
hogy az Evangélium örömtüze-
nete szerint ez a megváltás Jé-

zus Krisztusban beteljesedett. —
A bethlehemi éjszakában az Ur
tett néktek ma a Megtartó, ki az
Ur Krisztus s nemzedékek hit-
tén, valamint az Írás tanuságán
keresztül ez az életet jelentő jó-
hir a mi szívünket is eléri.

„Immánuel“, velünk az Isten!
— Erről a boldog tényről tanu-
skodik nemcsak az Újszövetség,
hanem az Ótestamentum is. Az
ember megváltására Iehajló
Isten hirdeti ígért formájában
már a Genézis, amikor embert
ígér, aki majd a kigyó fejére
tapos (I. Móz. 3:15.) — Ierontja
(I. Ján. 3:8.) — Krisztusra mu-

Sírod szélén szinte félve,
iszonyattal üldögélve,
ó-mekkora vád gyötör
mardos, majdnem összetör
mily látás a kétkedőnek,
törvény ellen vétkezének
hogy üres a sírgödör.
Nyitott sírod szája szélén
sóhajok közt üldögélvén
szemlélem bús, elvetélt
életemnek rút felét.

Nincs gonoszabb, mint a hitvány
áruló és rossz tanítvány,
ki az ördög ösvényén
biztos lábbal, tudva mén:
szent kenyéren nőit apostol
aki bűnbe később kóstol, —
Krisztus ilyen voltam én.
Amit csak magamban látok,
csupa csunya, csupa átok,
csupa mély seb, éktelen,
testem oly mértékelen
volt ivásban, étkezésben,
mindenfajta vétkezésben
s undokságom végtelen.
O, ha tudnám, megbocsátasz
s országodba bebocsátasz
mint szurnám ki két szemem

Husvétii ének az üres sziklásir mellett

mint vágnám le két kezem,
nyelvem huznám kések élén
s minden tagom elmetelném
amivel csak vétkezem.
Bűneimnek nincsen számok
Mindent bánok, mindent szánok
és e sajtás, mely gyötör,
nem is sajtás, már gyönyör.
Hamuval szórt, nyesett hajjal
ér engem e husvéthajnal
és az üres sírgödör.

Az én Uram újra él most,
országutján mendégél most
áprilisban fürdik és
aranyozza napsütés,
ahol lépked, jobbra-balra
ezer madár fakad dalra
s ring, hullámszik a vetés
énekű sok tiszta lánnyal
liliomos tanítvánnyal
nem követlek, mesterem
Majd csak csöndes estelen
indulok, hol vitt a lábaid
földön kúszom könnybe lábadt
szemmel, szinte testelen.
Fennakadva túskeágon,
éjsötét nagy pusztaságon

Az ige fényénél

„Ha pedig Krisztus fel nem támadott,
akkor hiábavaló a mi prédikálásunk,
de hiábavaló a ti hitetek is.“
(1 Kor. 15:15.)

Jellemző tulajdonságunk nekünk, magyaroknak az, hogy szere-
tünk ünnepleni. Gondoljunk egy-egy magyarországi husvét megün-
neplésének zsufoltságára, mely sok a tennivaló és milyen sokan van-
nak akik az ünneplés szövege és érdekesebbé való tételével foglal-
atoskodnak. Aztán ez is a legnagyobb veszedelem, hogy nem
érünk rá gondolni mit is jelent tulajdonképpen számunkra husvét
ünnepe.

Pál apostol a Feltámadás csodálatos valóságát és nagyszerűsé-
gét, jelentőségének mélységét és nagyságát írta meg az első ko-
rinthusi levél tizenötödik részében. Felsorolja kiknek jelent meg az
Ur Jézus Krisztus feltámadása után. Az apostolok közül először
Péter látta az Urat (5 vers) és Pál az, akivel a felsorolás zárul
(9 vers). Azután pedig jó a nagy kérdés mit jelent mindez: Krisz-
tusnak halottaitól való feltámadása a korinthusi egyszerű hívő,
gyülekezeti tag számára? Egy történelmi tény ez csupán?

És Krisztus kereszthalála és Feltámadása ma is a keresztyén-
ség legfőbb kérdése. Lehet nagyon szép -humanisztikus- az emberi
életéről alkotott felfogásunk, prédikálhatjuk Jézus által tanítottakat,
mint a legszebb emberi tanításokat, ha az ő feltámadását nem
hiszük mindez mulandó, emberi. Az ember véges lény, az emberi
tanításoknak is megvan a maguk születése és halála, hiszen embe-
riek, mulandók. S akkor mulandó lenne a Krisztus tanítása, az ő
Evangéliuma is, ha ő fel nem támadott volna.

Választott husvétii Igénk negatív. Teljes világgal szembe mondja:
ha pedig Krisztus fel nem támadott, akkor hiábavaló a mi préd-
kálásunk, de hiábavaló a ti hitetek is. Hiábavaló? Ha fel nem táma-
dott — bizony! Az Írás Tamás példáján keresztül fényt vet az
ember, a gyarló ember kételkedésére, mely ugyan olvashatja, hall-
hatja és magyarázhatja sőt prédikálhatja a Feltámadás megtörtén-
tét, a feltámadott Krisztust, de nem hiszi.

Az Ige pozitív jelentése: az tesz bennünket hívő keresztyénekké,
hogy hiszünk és valljuk, tanítjuk és prédikáljuk a feltámadott Krisz-
tust. Ez az keresztyén egyháznak a földön létjogosultságát, hogy
Krisztus Feltámadásának Evangéliumát hirdetheti. Krisztus meg-
jelent Mária Magdolnának, Péternek, a tizenkét apostolnak, az
öt száz hívőnek, Jakabnak és Pálnak. Az első keresztyén gyüleke-
zetet csak az választotta el az őt körülvevő zsidóságtól, hogy hitt
Krisztusban és az ő Feltámadásában. Láthatatlan és mégis meg-
nyilatkozik és a kérdés ma is az, hogy te, szegény, elesett, gyarló
bűnös ember hiszed-e, hogy feltámadt a mi Urunk Jézus Krisztus?
(K. A.)

étlen-szomjan vágok át,
nagy hegyeken vágok át
mint eltévedt eb szimatja,
mely halódva is kutatja
vándor ura lábnyomat.
S közben dalolok az égről,
palmás, örök dicsőségről,
szoszolván földdel rokon
testemet a homokon
s így ujjongván, nem is érzik

hogy sajog, hogyan vérzik
rögbe horzsoltt homlokom.
Mert az égi útnak elve
kúszva, vérzőn, énekelve,
portól, sártól piszkoson
menni mindig, biztoson...
S kopjék térdig bár a lábam,
tudom, az ég kapujában,
utolérlek, Krisztusom!
Dsida Jenő.

beri logikának a határait nem
tudja átlépni, aki ezeken belül
maradva egyszerűen tagadja az
azokon felül álló valóságok lé-
tezését, annak a számára meg-
lő mythoszt jelentenek. Az ilyen
ember számára az is teni kinyi-
lat koztatás könyve sem egyéb,
mint mondatörredekek és régen
elporladt bölcsék tanításainak
a gyűjteménye.

A hívő ember számára az
igazság könyve. Eletét építi rá,
mert Isten beszédét hallja be-
lőle. Még a szenvedések között
is megtelik reménységgel az
élete, amikor olvassa az Igét,

Megváltónk kísértéseknek ki-
tett, hozzánk hasonló ember
volt, aki meg tud indulni gyar-
lóságainkon (Zsid. 4:15), de
ugyanakkor Istennek a Fia is
volt, mert Isten lelkét hordozta
magában. Ilyenképpen lett egy-
szeri áldozata tökéletessé és
elégtségessé. — Személyében
ember szolgáltatót elégtételt az
Isten ember-sértette igazságá-
nak, de személyében ugyanak-
kor Isten viselte azt az ujjáte-
remtő áldozatot, amit meghozni
az egész emberiség együttvéve
is kevés lett volna. — Mindez
a beszéd „bolondság azoknak,
akik elvesznek, de nekünk, akik
megtartatunk, Istennek ereje“
(1 Kor. 1:18.)

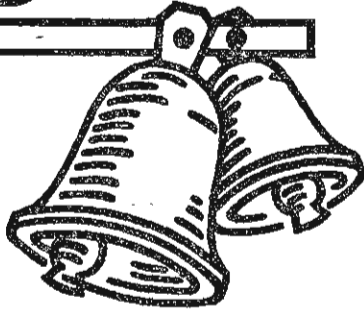
Jézus Krisztus számunkra
megszerezte és nekünk vissza-
adta az igazságot és az életet.
Ez azt jelenti, hogy Isten Krisz-
tusban újra felajánlja azt a vi-
szonyt, amit a teremtésben ter-
vezett és megnyitja az örökélet
lehetőségét. — Ennek az isteni
kegyelmi restitúciónak a követ-
kezményei a történelemben is
megnyilvánulnak, ahol hívő lel-
kek elfogadják az isteni ajánla-
tot, de ha a bűnfertőzte történe-
lem látszólag ellene is mondana
annak az örömtüzenetnek, annak
az evangéliumnak, hogy Isten
Krisztusban szereti az embert,
Istennek az üdvterve mégis meg-
valósul s hitünkkel ebbe az iste-
ni célra rendeződő tervbe mi is
beletartozhatunk. K. L.

K **A** **T** **E**

lőtt a kereszten elhangzott igaz-
ságos ítélet után Isten ismét
szövetségébe fogadja az embert.
— A Bűnnek az egyéni életék-
ben és a történelemben megnyil-
vánuló hatalma immár időleges;
a hívő ember számára minden
szenvedés, minden emberi ku-
darc, a bűnnek minden marása
csak muló jelentőségű, mert
Krisztusban Isten kegyelmesen
nyújtja bukdácsoló gyermeke
felé a jobbát.

Ismételjük és hangsúlyozzuk,
hogy ez a látás csak a hívő em-
ber számára érvényes. Aki a ter-
mészeti törvényeknek és az em-

HARANGSZÓ

„Harangszó“ néven, az itt látható fejléccel (címlappal) jelent meg öt teljes esztendőn keresztül az „emigráció“ időrendben először kiadott rendszeres lapja. Németországban. Öt éven át: 1946 októbertől 1951 október haváig összesen 75 „lével“ben szólt a menekült magyar reformátusság gyülekezeteihez. Mondanivalói és ezeknek hangja a „Harangszó“ mindvégig géppel írt, fényképeszeti uton sokszorosított cikkeiben és hasábjain egyszerű sélükben is a tradicionális magyar református lelkiség evangéliumi magyar egységre törekvésének képviselték és szóaltatták meg. — A Jöjjetek — be való beolvadása után is erre akar emlékeztetni, amikor fejlécét ide is áthozta a Harangszó.

Szerkesztő: Dr. Zayzon Sándor.

Aldott megérkezés

Lectio: Lukács 15: 11—24

Textus: Lukács 15: 21

El tudjátok-e gondolni, át tudjátok-e érezni, hogy mit jelent soha még nem valósuló ígérethez reménykedni? — Mit jelent örök télben kilátástalan tavaszt várni; — örök éjszakában hajnal sóvárogni; hazasóvárgásban soha otthonra nem találni... At tudjátok-e érezni, mit jelent szeretetre, békességre, kiengesztelődésre, megnyugvásra vágyó, de gazdátlan szívvel kóborolni ebben a hideg világban?... At tudjátok-e érezni annak az árva szívnek sorsát, akit még soha nem várt senki, akire soha nem volt senkinek egy jó, egy áldott szava se?... Vagy el tudjátok-e képzelni annak a lelki állapotát, aki egyszer idegen, tengeren túli világból hosszú bolyongás után megérkezik és nem talál mást az apai portán, mint nagy, halotti némaságot. Bezuzott ablakokat, rozsdás zárat az ősi telek kapuján. Rideg, ismeretlen szomszédokat, akik részvétlenül újságolják el, hogy az apai ház tulajdonosai már régen meghaltak. A rokonok, — a jóbarátok, az ismerősök, mind ismeretlen tájra költöztek. Sehonnán egy biztató szó. Idegen világból — imé — meg idegenebb, még részvetlenebb tájakra érkezett; — be kár is volt elindulni!...

Testvéreim, hányan vannak ebben a szomorú világban, akiknek reményük se lehet a megérkezésre. Akiknek nincs hová megérkezniök. És hányan lehetnek olyanok, akik ha megérkeznek is valahová, nincs köszönet benne... Sokan lehetnek közöttünk is a soha meg nem érkező, vagy a rosszul megérkező emberek.

Milyen jó, hogy Isten örök üzenete arról beszél, hogy mégis van út, amely mutatja az irányt a biztos, áldott megérkezésre. És megmutatja, hogy van mód, amely kitarja előttünk a se korán, se későn, a kellő időben és kellő állapotban való megérkezés drága lehetőségét!...

1. Isten üzenete mindenekelőtt arról beszél, hogy van út a biztos megérkezésre... A tékozló fiu is utat keresett a megérkezésre... Hová akart megérkezni?... Az általa elképzelt függetlenségbe, szabadságba, boldogságba talán. Erre utat választott, a saját gondolatai szerint valót. Elment messzi idegenbe, hogy híret so hallja az apai ház megkötöttségének, nyögős tisztaságának, tisztességének. Messzire ment, hogy minél féltelenebb életet élhessen. S mi lett a vége?... Ki ne tudná közületek?... Utolsó, éhes, rongyos, utszéli koldussá lett.

Jézus példázata — fájdalom — életünkben is ábrázolódik. Vagy mi azt merjük hinni, hogy nem mi, hanem más az oka soha meg nem érkezésünknek, vagy gyászos megérkezésünknek?

Annak, hogy soha boldogabbak lenni nem tudunk. Annak, hogy ezerszer elindulunk... Ne merjük jűk ezt hinni! Ne merjük magunkat áltatni, ámitani, kibúvókkal magunkat kivonni a saját tévedéseink, vétkeink, és bűneink sulya alól!...

Hanem lássuk be, hogy mi is ott-hagytuk az atyai házat, Isten közeliségét. Nélküle tüztük ki céljainkat, alkottuk meg terveinket. Próbáltunk hajlékot építeni a boldogság és megelégedettség köveiből, de nem sikerült, mert az őszinte hit, remény, szeretet, jószág, tisztaság, becsület, önfeláldozás, jó lelkiismeret, egyszóval az Ég örök rendelkezései és törvényei nélkül, sőt ellenére próbáltuk meg azt. Így lettünk mi is talán utolsó utszéli koldusaink az életnek.

De tekintsünk távolabb a nagyvilágba... Mit tesznek ott is? Ott is meg akarnak érkezőni egy boldogabb, jobb, áldottabb életbe. De a népek, nemzetek, országok és világok — az atyai háztól, Istentől nagyon messze — ágyukból, atom fegyverekből rakják épületüket. Megszületnek a népek boldogítására nagy szabású társadalmi, gazdasági, politikai reformtervek. De csaknem mind-mind Istentől távol, Isten nélkül, sőt Isten ellenére. — És ma ott kering ez a földi világ, Istennek ez a nagy tékozlója a mindenségben csonkán, rután, mint egy utszéli koldus... Megérkezett. Oda érkezett, ahová a saját tervei, gondolatai nyomán csak érkezhettek: a kilátástalan pusztulás, a halál árnyékának völgyébe!... Fájdalommal állapíthatjuk meg tehát, hogy ez a mi egyéni és egyetemes világunk a rosszul megérkezés világa manapság, mert indulása Isten nélkül volt!

Am éppen az a boldog tény, hogy ezen a nyomorúságos földön Isten megjelent testben: ragyogtatja fel előttünk azt a kibékítő igazságot, hogy Isten nem akarja, hogy nélküle induljunk el, vagy érkezzünk valahová. Oh mily megnyugtató, hogyha már mi nem keressük az Istent, Ő keres minket mindenekelelt! Nem mi szeretjük Őt, hanem Ő szeretett minket előbb!... Nem a mi kényünk-kedvünkre van bízva, hogy egyszer mivé leszünk, hová érkezzünk, hanem Isten eleve, a világ fundamentumának megvetése előtt kiválasztott bennünket a maga számára, a boldog atyai házba való áldott megérkezésre!... A tékozló fiu sem a maga ereje vitte vissza az apai házba, hiszen talán jártányi ereje sem volt már, hanem a nagy távolságon át is feléje sugárzó édesatyai szeretet. Ez az édesatyai szeretet engedte meg a fiúnak a magaválasztotta kemény leckét. Hogy annak tűzében megtisztuljon a szive. Ráeszméljen az atyai ház semmihez sem mérhető értékére. Hogy aztán levetkezve magáról az elbizakodottság, gög és könnyelműség belső, lelki koldusrongyait, most külsejében rongyosan, szegényen, de bensőjében az őszinte alázat, a megbánás királyfiúi köntösében, örök kincsekre áhítozva térjen vissza az ősi házba!... Térjen vissza, mint olyan, aki most már boldog bizakodással hagyja sorsát az atyai jószág, bölcseségre, szeretetre, bocsánatra. — Testvéreim — a tékozló fiu az atyai szeretet fénye, áldó melege vezette a helyes, hazafelé vivő útra... Ez az örök atyai szeretet tündöklök felénk is a tékozló fiu példázatából, hogy a mi botor,

Istentől messze tért, mulandó, hiábavaló ösvényeink utvesztőjéből odavezéreljen az egyedül helyes útra, az örökélet, az örök atyai ház küszöbére!... Az önmagunk-baszállás, az igazi bünbánat, a boldog újjászületés mennyei ösvényére...

Testvéreim!... Alapigénk fényében lássuk meg, hogy mennyire eltévedtünk a biztos, áldott megérkezés, egyetlen utjáról. És lássuk meg, hogy az igazi út hazafelé, a megjobbulás, megbékélés, Isten atyai háza felé — egyéni és egyetemes világunk számára egyaránt — csak jézusi nyomdokokon vezethet egyesegyedül. Csak jézusi nyomdokokon találjuk meg és találja meg ez a világ az ösvényt a kiengesztelődés, a megváltó szeretet, minden könnyes, mulandó és örök problémánk megoldásának isteni keresztjéhez, és azon keresztül az örökélet kapujához. Oh milyen jó, hogy kárhózatba hullott világunk utatlan utai felett — egyéni, családi, társadalmi, nemzeti életünk előtt ma is ott sugárzik ennek a keresztnek vezérlő fénye!... A tékozló fiu megtalálta az áldott megérkezés útját. Előttünk is ott áll ez az út, csak induljunk el rajta!... Hiszen az Atya vár bennünket, szegény, eltévedt, tékozló gyermekeit!

2. De Istennek mai üzenete azt is megmutatja nekünk, hogy hogyan érkezzünk meg, hogy ne rosszkor és ne rosszul, hanem kellő időben és kellőképpen érkezzünk meg az atyai ház küszöbéhez.

A bibliai tékozló fiu a kellő időben jutott arra az elhatározásra, hogy visszamegy atyjához. A kellő időpontban: se korán, se későn... Akkor, amikor már minden földi érték kihullott kezéből, de akkor, amikor még nem veszítette el egészen az atyai ház iránti szeretetét, tisztetét. És akkor, amikor még nem veszítette el egészen a lelkét, a megbecsülésbe vetett hitét! Ha korábban, vagy később ment volna, talán nem lett volna olyan igaz, őszinte a visszatérése. Ha még zsebében lett volna pénzének egy részét, nem érezte volna annyira az atyai házra való ráutaltságát, s nem tudott volna oly igazán megszabadulni üres gögjétől, hiu elbizakodottságától. Nem tudott volna oly őszinte alázattal, megbánással, önátadó szeretettel atyja lábai elé omolni. Akkor talán nem lett volna végleges a visszatérés! Így éppen akkor lett igazán készen a visszatérésre, amikor pusztá kézzel, megalázottan, kétség és remény között hanyódva, de nem kétségbeesve a visszafogadtatás felől — indult el az atyai ház felé... Akkor, amikor kénytelen volt átérzeni lelke mélyéig halátlanságát, méltatlanságát, de akkor, amikor még nem veszítette el az áldó atyai szeretetbe, bocsánatba vetett hitét.

De nem csak kellő időben, hanem kellőképpen is indult és érkezett meg az atyai házba... Kellőképpen, mert elcsétségében is olyan csodálatos, boldogító érzés vett a szívére, aminőt azelőtt, földi javakban való bővelkedése, elbizakodottsága idején sohasem érzett. Most érezte csak át szíve legmélyéig, milyen jó szeretni, áldani,

tisztelni azt, aki minden jóval elhalmozta. Milyen jó meghódolni előtte a föld poráig is. Mennyivel áldóbb koldus is gazdag szívvel élni, mint dugszdagon koldus, üres szívvel!... Most érezte át igazán, milyen jó a képmutatás álarcá hiu gögje helyett leplezetlen őszinteséggel vallomást tenni, kiengesztelődni: „Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened; és nem vagyok immár méltó, hogy a te fiadnak hívattassam!“ S mily boldog volt az atyai szív, hogy most, most igazán az övé lett a fia!... Most lett azzá — a megpróbáltatások, kudarcok, megaláztatások keresztüzen át — aminek mindig látni szeretne volna: alázatos, engedelmes, hálás, boldog gyermekévé! S most amikor látta lelkén az őszinte megtisztulás és alázat királyfiúi palástját, most igazán méltónak tartotta arra, hogy fejedelmi ruhába öltöztesse. Fejedelmi pompával, lakomával fogadja és ölelje áldó atyai szívére. Testvéreim! Mi más ez, mint a kegyelem csodája!... Es ez az áldott csoda ma is valósággá lehet és csoda ma is valósággá lehet és éppen a mi életünkben!... Testvéreim, te hiszel-e a téged is hazavezérlő kegyelem csodájában?... Mert ez a kegyelem téged is vár és a magának tekint!...

Mert mi másról beszél alapigénkben Istenünk üzenete, mint éppen arról, hogy annak a bibliai tékozló fiúnak haza váró, fejedelmi lakomát készítő Atyja a mi mennyei Édesatyánk is!... De mi másról beszél mindennél szomorúbban a mi szegény, koldus, kifosztott, kétségbeesett, nyomoru életünk, mint éppen arról, hogy mi is csak tékozló gyermekei voltunk eddig a mi Atyánknak!... Milyen jó, ha üres kézzel, koldus szegényen, elcsüggedten, igénytelenül bár, de mégis édes bizakodással vissza tudunk találni a hazafelé vivő útra az örök jézusi utmutatás mennyei fényénél... Milyen jó, ha kellő időben, kellőképpen — amikor még nem veszett el minden — meg tudunk állni az atyai ház szent küszöbénél. Magunkat porig alázva a bünbánat töredelmében. Szívünket megtűrdelve Isten végtelen atyai jószágának, szeretetének, bocsánatának, kegyelmének tengerében. Oh milyen jó, ha mi is el tudjuk rebegni alázattal, de a visszafogadtatás gyermeki reményében: „Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened“... Amen.

Külföldi képviselleteink

Anglia: Paul Korónka, Horsley Towers, E. Horsley Surrey.
 Argentína: Dr. Kálmán Patz, vierrey Claguer y Feliu 2543, Belgrano-Buenos Aires.
 Ausztrália: Dániel Kobza, Indrooroopty - Brisbane, Queensland.
 Brazília: Ing. Gábor Tóth, 50 rue Matto Grosso, Sao Paulo
 Hollandia: Aladár Komjáthy, Kampen, De la Sablonierekade 2.
 Kanada: Dr. János Mezei. 3449 City Hall Ave. Montreal.
 Svájc: Dr. Ladislaus Kupa, La Capite 164, Geneve.
 USA: Rev. Andrew de Harsanyi, Ellicottville, N. Y.
 Béla Pantó, 344 East 69 th Street, New York 21.

JÖJJETEK

a Harangszó csatlakozásával
 A Szétszótságban Élő Magyar
 Református Egyház Lapja

Főszerkesztő: Dr. Harsányi András

Németországi szerkesztő:
 Dr. Zayzon Sándor.

Für den Inhalt verantwortlich:
 Koppány János.

Kiadóhivatal: Bregenz, Belruptstraße 8
 Druck von Felizian Rauch, Innsbruck

HIREK

Hollywoodban új háborúra készülnek. Ez egyszer nem tankokkal és löfegyverekkel vívnak. A film és a távolbalátás nagy háborújáról van itt szó. A legfrissebb adatok szerint az Egyesült Államokban 15.700.000 távolbalátó vevőkészülék van üzembelen, ami enyhén számítva napi 47 millió távolbalátó műsort nézőt jelent. Ezzel szemben a moziülő helyek száma az egész országban 14.700.000. — és természetesen egy ülhelyen egyszerre csak egy személy ülhet, nem beszélve arról, hogy az ember nem megy mindennap moziba; viszont minden nap nézi a televíziót.

A mozivilág tehát attól fél, hogy a televízió elveszi a moziközönséget. S mintha tapasztalná is az ember, hogy a mozik üresebbek, mint régebben. A moziutatók kapcsolatokot keresnek és találnak a televíziós állomásokkal, de vannak már a távolbalátásnak saját felfedezettjei és neveitjei.

Éppenugy, mint valamikor régen a színház és mozi párviadalában. Akkor is a színház azt hitte, hogy a mozi elfoglalja az egész terepet és a színházat megfosztja létjogosultságától. Éppoly féltékeny volt a színház a mozi, éppoly küzdött ellene, mint most a mozi a televízió ellen. Es a színház művészei éppoly keresték a kapcsolatokat a filmmel, hogy „le ne maradjanak“.

Azután a harc lassan elcsendesedett. Színház is, mozi is felismerték, hogy mindegyiknek megvan a maga területe, a maga varázsa, a maga hivatása. Alighanem így lesz a mozi és televízió harcával is. A jó színház megmaradt (sőt a rossz is); a jó mozi is meg fog maradni (sőt a rossz is, alighanem)...

Egy busztársasági elnök az igaz értékekről

A mai esti újságban olvasom, hogy a búffaloi városi autóbustársaság (amely részvénytársaság, tehát alapjában véve magáncég) az idei börti és husvéti időszakban ismét ingyen fogja szállítani a templomba igyekvőket és templomból jövőket, felekezetre való tekintet nélkül. Minden vasárnap reggel 5 és délután 2 között mindenki ingyen utazhatik a városi autóbuzsokon, ha templomba megy vagy onnan jön. Ellenőrzés? Csúpan annyit, hogy a kalauznak azt mondja, hogy templomba megy, vagy ott volt.

Ezzel kapcsolatban azonban a legérdekesebb a busztársaság elnökének a nyilatkozata volt: „Reméljük, hogy ezáltal növeljük a templombajárók számát ebben az időszakban és ezen keresztül minden felekezeti híveink figyelmét segítünk azokra a lelki értékekre irányítani, amelyeket az egyházak hirdetnek.“ Nefeledjük el, az a Mr. Thoma, aki ezt mondta, nem lelkész, hanem busztársasági elnök...

Uj istentiszteleti formák-at igyekszik meghonosítani a dysarti skót reformátusok. A gyülekezet egyházi énekeket énekel, azután teát szolgálnak fel, mialatt a legújabb egyházi híreket olvassák fel: pl. a külmiszioról; evangelisatióról stb. stb. Uj tagokat üdvözölnek nyilvánosan; filmet mutatnak be. Különösen megkedvelték az u. n. családi órát, amely énekekkel, imádsággal és áldással zárul.

Csak a Tíz-Parancsolat alapján...! A lutheránus Világszövetség egyházvezetői értekezletén Hannoverben egyértelműleg megállapított az, hogy a jelenlegi gazdasági formák közül egyetlen egy sem felel meg a keresztyénség leglényegének, mert egyik sem mentes a hatalomvágyaktól. A gazdasági szakember is a Tízparancsolatnak kell, hogy engedelmeskedjék.

Magyar történelem

Kossuth Lajos kritikája,

melyet Deák Ferencel és a kiegyezésszel szemben alkalmazott, éles és támadó volt. A kiegyezés: jogfeladás a magyar állami szuverenitás megcsorbitása. és annak következtében, hogy magunkat Ausztria szekerébe kötöttük, a dunai népek kívánságait nem vettük figyelembe, az országot elszigeteltük, a korszerű fejlődés vonalából kikapcsoltuk és együtt rohanunk az elavult állammal a pusztulába. Kossuthnak az idő minden tekintetben igazat adott, de pillanatnyilag 1867-ben nem volt más megoldás, tehát Deák Ferenc reálpolitikát folytatott. Azért, hogy az ország megmerevedett, Ferenc József, Kossuth és Deák hívei külön-külön és egyetemlegesen felelősek.

Kossuth Lajos kritikája, amint az az elkövetkezett korszak megmutatta nem maradt pusztába kiáltó szó, mert felügyelt rá az ország jelentős része, az ellenzék magáéva tette és ilymódon a Deák-Kossuth ellentét rá nyomta bélyegét az 1867-t követő korszakra. **A politikai pártok és a Deák-éra.**

A kiegyezés őszinte hívei Deák, Eötvös és Andrássy személye körül tömörültek és így jött létre a kormányzatot vállaló többségi párt, mely vezéréül Deák-pártnak nevezte magát.

Ezzel szemben a régi határozati párt tagjai Tisza Kálmán és Ghyczy Kálmán vezetésével tömörültek hatvanhetes színben, de negyvennyolcas alapon. E párt az ország hadügyi és kereskedelem politikai függetlensége mellett szállott síkra és balközépnék neveztek.

Mezőgazdasági politika

Az a tehertétel, ahol az elkövetett bűnök sorozata miatt Tisza Kálmán és kora nem számíthat felmentésre. A magyar mezőgazdasági kultúra 1850. táján még mindig nem érte el azt a fejlődést, amit Tessedik Sámuel egy századdal előbb számára kijelölt. A törpebirtokosságtól a nagybirtokosságig felmenően a gazdálkodás, külterjes és elmaradott volt. A föld kiszarolt, trágyázatlan, keveset hoz. A trágyázás minimális. Allatállomány alacsony, a fajták a századfordulói rosszak. Egyoldalú szentermelés folyik, kerti és gyümölcsstermesztés, exportképes mezőgazdasági áruk előállítására hiányos. Gépesítés a legutolsó időkig csak szorványos. A piac megszervezése, az értékesítés elmaradott, kedvezőtlen vámpolitika, nemzetközi értékesítés hiánya, majd az amerikai verseny kiszolgáltatja a magyar mezőgazdaságot bizonytalanságnak. A bor- és gyümölcsstermelés terén az értékesítés legfontosabb akadálya a típus-termék hiánya. Hitelenség és szervezatlenség. Csatornázás hiánya, elszikesedés.

A kormányok a törvények és rendeletek egész sorával jönnek ki, de az intézkedés vagy későn jön vagy pedig az rendszert felmegoldásokat hoz. Nem a kormányzati politika, hanem a magánkezdeményezés érdeme, hogy hátramaradottságunk főleg a nagybirtokon és a középbirtok egy részén utóleri a középeurpai gyenge átlagot.

Még a termeléspolitikánál is rosszabb a földbirtokpolitika. 1848-ban megszüntették a jobbágyság rendszerét, de idő hiányában nem rendezték a birtokjogi viszonyokat. A törvény következtében több mint félmillió jobbágycsalád az általa művelt föld birtokosa lett, de több mint egymillió zsellérbirtokos földnélkül maradt. A telkes gazdák jelentős többsége törpebirtokos volt és a népszaporulat következtében a kisbirtokok javarésze is elaprózódott. A nemzetiségi telepések jóval kedvezőbb helyzetben vannak, mint az államalkotó magyarság és a délvidéken a legutóbbi időkig a magyarság a mezőgazdasági proletáriátus több, mint fele, holott a

lakosságnak még a harmadát sem éri el. A birtokrendezés elmaradása csak részben hajthatta végre, mert következtében a nemességnek egyik fele is a törpebirtokosságra és a mezőgazdasági proletáriátusba zuhan alá. A mezőgazdasági proletáriátus egy része állami munkálatoknál/vizszabályozás, ármentesítés, vasútépítkezés/keres elhelyezkedést, majd mikor ezek megszűnnek a városokba tódul, mint tanulatlan segéd munkás. A másik, nagyobbik rész, mint mezőgazdasági munkás a nagybirtokokon talál kenyeret.

Az ország területének nagyobbik felén osztozkodik a javarészt főuri nagybirtokos osztály, a katolikus egyház, később a pénzintézetek is és a középbirtokos nemesség. Ez az összesen négyezer főt számláló réteg egy és félmillió kisemberrel szemben az ország termőföldjének több mint felét, egyes megyékben 60-70%-t tartja birtokában. De nemcsak a gazdasági tulsúly az övé, hanem a politikai hatalom is, a vármegyékben és az országban egyaránt. A reakciós választójog a katonai és csendőrszurok mellett védi ennek a vékony rétegnek a hatalmát a Tisza korszaktól mindjebb megerősödő tisztviselő osztály is, amelyet Tisza a tönkrement közép és kisnemesség tömegeivel tölt fel és amely 50000-ról a korszak végére 500000-re szaporodik.

Ez az úgynevezett történelmi osztály, amely egészen Bethlen István korszakáig egyedül érzi magát hivatottnak az ország vezetésére, először beolvastja a Bach korszak beámtéréinek maradványait, később az asszimilált városi polgárságból egészíti ki magát.

A Tisza rendszer és a megelőző korszak bűnei csak Tisza Kálmán bukása után teljesülnek be, ő eltávoztatott annak a tudatában, hogy az ország hosszú kormányzata alatt a fejlődés nagy útját futotta be.

Tisza Kálmán bukását (1890)

különben nem a belpolitikai csőd idézte elő, hanem az a körülmény, hogy az ellenzék állandó támadásai felőrölték és elvesztette emiatt a király bizalmát. Az adótörvények és Bosznia okkupációja már kormányzata elején erősen népszerűtlenné tették, az erőszakos választások biztosították a mindenkor többséget, de lassan lemállott a szabadelvűpártnak éppen a legértékesebb rétege. Az ellenzékkel végekképp 1889-ben a haderő vitánál került törésre a sor, amikor többségével az ellenzék kétszerebesített erőfeszítése dacára is keresztülvitt az unjonkontingens tartós megállapítását. Az országos felháborodás utcai tüntetésekre vezetett és a hatvanhetes, meg a negyvennyolcas ellenzék már ekkor megszervezte ellene az egész országot.

Egyházipolitikai javaslatok

Miután Tisza utóda, Szapáry Gyula gróf sikertelen kísérletet tesz a vármegyei közigazgatás államossítására, a polgári házasságról szóló törvényjavaslatnál, melyet főleg az állami házasságkötés, anyakönyvelés és a gyermekek vallásának pártitások megállapításai tettek a katolikus körök előtt népszerűtlenné, megbukik, e törvényeket utóda, e kor legnagyobb pénzügyi jogásza, Wekerle Sándor viszi keresztül (1894). Az éles és hosszantartó egyházipolitikai küzdelem következtében valamennyi párt alapjaiban megrendül. A katolikusok egy része megszervezi a néppártot, mely ettől kezdve Zichy Nándor gróf vezetése alatt a német centrum szerepét tölti be. Szociális mérsékelt reformokat hirdet, főleg a Dunántúlon és a szlovákok között terjeszkedik és sokszor kímé-

letlenebb ellenzékiességében, mint a másik két ellenzéki párt.

Wekerle nagy pénzügyi reformtervet (aranyvaluta, konvertálás, adózásunk rendezése, hitelpolitika) az egyházipolitikai harcok öt is elnyelték. Utóda

báró Bánffy Dezső

erőszakos és szűklátókörű politikus volt, aki meg volt győződve arról, hogy az ellenzék sikertelenül fog megtörnie. Az 1896. évi ezredévi kiállítás nemzetközi sikere sem mentette meg őt a bukástól. Az öregező uralkodó, akit a rengeteg személyi csapás mellett az egyre rosszabbodó kül-és belpolitikai helyzet is igénybevetett, mostantól kezdve felváltva kísérletezett az erős és gyengekéz politikájával. Az előbbi a kormányon belül Tisza Kálmán fia gróf Tisza István, az utóbbi a parlamentáriszimus nagy mestere, Széll Kálmán képviselte.

A szabadelvű párt bukása (1905)

A király Széllt bizta meg a kormányalakítással, aki azután úgy ezt, mint a aránylag tisztá 1899-es választásokat sikerrel megoldotta. A kormány 362 főből álló óriási többséget kapott, amit Széll konciliáns egyénisége és a hatvanhetes ellenzéki nemzeti párttal (Apponyi Albert) való szerencsés fúzió idézett elő. Az Ausztriával való kereskedelmi szerződés megújítása után hozzáállott a választási törvény és a parlamenti házszabályok revíziójához. Hiába volt azonban az óriási többség a hadsereg létszámemelésével kapcsolatos obstrukció ugyanugy megbuktatta, mint ahogyan utóda gróf Khuen-Héderváry Károly sem tudott megküzdeni a cholpyi hadiparancs következtében előálló országos felháborodással. Ebben a szerencsétlen katonai fogalmazványban az uralkodó a magyarságról, mint néptörzsről beszélt és a közös hadsereg magyarellenes szellemét juttatta kifejezésre. Megindult a párton belül is a bomlás. Az ellenzék frontális támadásba ment át. Az új miniszterelnök, gróf Tisza István, erőskéz politikája is csődöt mondott (házszabályrevízió) és a kormánypárt az 1905. eleji választások során kisebbségbe került. A függetlenségi mozgalom vezetését a régi gárduktól a kormányzó hazatért fia, Kossuth Ferenc és a megalkuvást nem ismerő Justh Gyula vették át. Tisza erőszakos egyénisége siettetette a bomlást. Kiváltak Wekerle és az ifjabbik Andrássy Gyula gróf vezetése alatt a mérsékelt elemek, Apponyi híveit átvitte a függetlenségi pártba, sőt báró Bánffy is alakított egy kis ellenzéki csoportot.

A parlamenti botrányok után, most már megmozdult az utca. A tulnyomórészt zsidó kispolgárságra támaszkodó Vázsonyi Vilmos megszervezte a demokrata pártot, az erősen megnövekedett szociáldemokrata párt utcára vezényelte a szakszervezetekbe tömörült munkásságot, de tüntetett az egyetemi ifjúság is, megmozdult a mezőgazdasági munkásság, szervezkedett Nagyatyádi Szabó István vezetése alatt a kispárt is. A nemzetiségek ismét erősen mozogtak.

Az uralkodónak tehát egy választása volt, megbizni az ellenzékét a kormányzattal, ami ellen egész eddigi felfogása tiltakozott, vagy pedig erőszakkal, kisebbséggel kormányozni. Bár Bánffy és Tisza István sikertelen kísérlete az utóbbi megoldás ellen szót és az európai külpolitikai helyzet sem ajánlotta a magyarság végleges elkeserítését, a király főleg Ferenc Ferdinánd trónörökös tanácsára mégis az erőszakot választotta. Kedves emberét, báró Fejérváry Géza tábornokot (az első katonapolitikust 1867 után) bizta meg a kisebbségi

kormány megalakításával. A trónörökös látta, hogy a nem-magyar kisebbség a monárchia fennmaradását a szláv és román nemzetiségekkel szemben biztosítani nem tudja, ezért a dualizmus helyett nagy dunai szövetséges állam gondolatát tervezte ki. Bizalmasa, Kristóffy József belügyminiszter felvette a tárgyalást a nemzetiségekkel és a parlamenten kívülálló pártokkal, így elsősorban a szociáldemokratákkal és az általános titkos választójogot helyezte kilátásba. Kristóffy azonban nem sok eredményt ért el, mert minden oldalról bizalmatlanul fogadták és programját Tisza István sem helyezte.

Az egyesült ellenzék a katonaságra és csendőrségre támaszkodó talajtalan kormánnyal szemben megszervezte a belső ellenállást. Azt hitték, hogy a megyék és általában a tisztviselőosztály ellenállása térdrekenyszeríti a kormányzatot. Ebben azután csalódtak, mert a tisztviselőosztály, hiába állott jelentős részében a dzsentriből, féltette kenyerét és a kormánynak lassan sikerült minden ellenállást megtörnie. Csak egyet nem ért el, a közhangulat megváltoztatását, amely egyre forradalmibb lett.

A koalíció.

A helyzetet a mérsékelt elemek oldották meg, kiknek közvetítésével a király Wekerle Sándort bizta meg, hogy vállalja a lehetetlent, összeegyeztet ni a király kívánságait a hatvanhetes és a negyvennyolcas ellenzékkel egyaránt. A koalíciót tehát az egész vonalon taktikai szempontok vezették. Vállalni tehát a katonai költségvetés megszavazását, az Osztrák-Magyar Bank jogositványának meghosszabbítását, a kvóta felemelését és mint külön kívánságot a választójogi reformot. Kossuth Ferenc és Apponyi Albert részéről ez kifejezett elvételadás volt, ami később súlyosan megfosztta magát. De az is előrelátható volt, hogy a választójog kiszélesítését a koalíció legtöbb pártja nem fogja vállalni.

Ilyen bizonytalan feltételek mellett jött létre a koalíció, mely elé az ország egész lakossága nagy várakozással tekintett, az Andrássy vezetés alatt álló hatvanhetesek, Bánffy új pártja, a katolikus néppárt és a kormánypárt zömét képező függetlenségi párt között. Ez utóbbi párton belül a mérsékelt szárnyat Kossuth Ferenc és Apponyi Albert, a radikálisokat pedig Justh Gyula és Polonyi Géza vezették. Ez utóbbinak nagy afferje a legkevésbé sem szolgálta a koalíciós kormányzat megerősödését. Pedig a kormányzatban megvolt a kezdeményező erő. Darányi Ignác nagyszabású telepítési programot dolgozott ki, mely a földkérdés részbeni megoldása mellett a magyarságnak a veszélyeztetett nemzetiségi vidékeken a fokozott mérvű megerősödését vont maga után. Az első kísérletek (Mezőség, Délvidék) sikerrel kecsegtettek, de a vezető rétegek nem ismerték fel annak jelentőségét és így a nagy tervből nem lett semmi. A másik nagy kezdeményezés Apponyi Albert iskola törvénye volt, mely nagy felháborodást váltott ki nemzetiségi körökben. Apponyi a magyar nyelv kötelező oktatása mellett a népoktatást ingyenessé tette és az állami segélyt akkor helyezi kilátásba, ha a nem állami intézetek magyar szempontból megbízható tevékenységet fejtenek ki. Jellemző a szabadelvű korszak nemzetiségi harcának elindulására, hogy míg a nemzetiségek a magyar nyelv kötelező tanítását kifogásolták, ugyanakkor a horvát közvélemény éles harcot folytatott a Julián iskolák

ellen azért, mert azok a szlavonai magyarságot az elhorvátosodástól akarták megmenteni.

A koalíció hanyódott-vetődött a végletek között. A függetlenségi vezetői állandó koncessziókra kényszerültek a hatvanhetesek javára. mert párt zöme elégedetlen volt. A választójogi reform felvetésénél azonban a belső ellentétek kimélyültek. Az általános és titkos választójogot az ország lakosságának többsége kívánta, ezzel szemben Andrássy belügyminiszter az u. n. „történelmi osztály“ vezető szerepét oly módon igyekezett biztosítani, hogy egy rendkívül komplikált rendszert talált ki, melyben a vagyonos és intellektuális elemek több szavazata ellensúlyozta volna a proletár tömegek sok egyéni szavazatát (plurális választójog). A tervezetet támogatta Tisza István, ellenben a legélesebben állást foglalt ellene Justh Gyula, a demokraták, szociáldemokraták és a Jászi Oszkár vezetése alatt tömörült radikálisok.

A belső ellentétek azután végleg kirobbantak a bankkérdésnél. Az Osztrák-Magyar Bankkal kötött szerződés 1911-ben lejárt, Kossuth Ferenc a meghosszabbítását javasolta, de a saját pártja leszavazta. A kormány lemondott és a koalíció szétbomlott. Tisza István a volt szabadelvű párt hozzáához részét megerősítette polgári mérsékelt liberális elemekkel és megalapította a konzervatív munkapártot, mely a kiegyezés fenntartását tüzte ki célul. A választásokon sikerült többséget szereznie, de a volt koalíciós ellenzéki pártok, továbbá a demokraták, nemzetiségek oly nagy számban jöttek be, hogy a fűtött hangulatban a normális parlamenti munka kizártnak látszott.

Tisza István gróf erőskézű, inakt jellemű ember volt, de merev, hajthatatlan és minden haladásnak ellensége. Szigoruan ragaszkodott az u. n. történelmi osztályok vezető szerepéhez, a munkásság és parasztság politikai szerepvállalásáról éppoly kevéssé akart hallani, mint a szociális kérdésekről, vagy földreformról. Minden jóakarata dacára, tehát szembehaladva az európai és a magyar fejlődéssel végzetember lett, aki ezerszer többet értett, mint használt a magyar-ságnak.

Már rámutattunk arra, hogy a szabadelvűpárt reakciós választójoggal és közigazgatási terrorral biztosította a maga uralmát. Ehhez az elmúlt évtizedekben a szörnnyű bajok serege sorakozott fel, amely a végén a történelmi Magyarország megsemmisülését vonta maga után.

A földkérdés:

Ezeknek a nemzeti betegségeknek az élen haladt az egészségtelen birtokmegosztás. A föld nagyobbik fele párezer főből álló oligarchia kezén volt, mely hogy a földet még jobban megkösse, 1867 után tömegeivel létesített hitbizományokat. Ez a réteg kezében tartván a politikai hatalmat is, nemcsak hogy mélyreható földreformról nem akart hallani, hanem a közvetítő javaslatokat (földbérlet stb.) is elutasította. A magántulajdon „szentségére“ hivatkozva a mezőgazdasági munkásokat egyszerűen bérmunkásoknak tekintette, kiuzsorázta és semmiféle emberi, vagy magyar kötelezettséget nem érzett velük szemben. Bérmunkálat csendőrszuroknyal le-törte, érdekszervezkedésüket közigazgatási uton megakadályozta. Ez az egymillió dolgozó főt meghaladó tömeg választójoggal javarészt nem bírt, szervezkedni nem tudott és jogában volt választani az éhbér és az elvándorlás között.

Miután a kubikus munkák tömege megszűnt, a mezőgazdasági proletáriátus százezreivel huzódott be a városokba, hogy mint tanulatlan bérmunkás az iparban találjon elhelyezkedést, vagy szezonmunkát vállalt. Amikor azután itt is fel-tölt minden munkahelyet, megkezdődött a kivándorlás.

Folyt. Köv.